

Dr hab. nauk techn. Janusz Cwanek
dr n. med.

Rzeszów 12. IV. 2016 r.

Kierownik Zakładu Traumatologii
Zaopatrzenia Ortopedycznego
Instytutu Fizjoterapii Wydziału Medycznego
Uniwersytetu Rzeszowskiego

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Artura Sochackiego pod tytułem
„Ocena poziomu adaptacji funkcjonalnej i psychospołecznej osób po urazie
rdzenia kręgowego uprawiających rugby na wózkach”
Promotor prof. dr hab. med. Andrzej Maciejczak

Urazy części szyjnej kręgosłupa z uszkodzeniem rdzenia kręgowego występują w młodym wieku i należą do jednych z najcięższych uszkodzeń narządu ruchu. W następstwie uszkodzenia rdzenia kręgowego dochodzi zaburzenia funkcji mięśni i czynności wielu narządów wewnętrznych. Dlatego rehabilitację należy podjąć jak najwcześniej, metodami dobranymi do stanu pacjenta. Leczenie tej grupy chorych jest szczególnie trudne. Pacjenci wymagają kompleksowego, wieloaspektowego i wieloletniego postępowania, rozwiązania wielu trudnych problemów życiowych, jak również pomocy w poprawie stanu psychicznego.

Mgr Artur Sochacki, będąc instruktorem gry w rugby sportowców na wózkach po uszkodzeniu rdzenia i kręgowego w części szyjnej, podjął się przedstawienia korzystnego wpływu długotrwałego uprawiania sportu na stan fizyczny i psychiczny chorych w jednych z najcięższych urazów narządu ruchu człowieka. Podjęty przez Doktoranta temat badawczy jest trafny (między innymi) z tego powodu, że brakuje opracowań na temat znaczenia usprawniania pacjentów przy pomocy gry w rugby na wózkach.

Układ pracy jest dostosowany do omawianych zagadnień. Przedłożona dysertacja liczy 180 stron maszynopisu należycie ponumerowanych do strony 152, pozostałe 28 stron ponumerowanych jest nieprawidłowo lub brak jest numerów stron. Na str. 5 podany jest wykaz skrótów używanych w pracy. Praca składa się z 13 rozdziałów, proporcje objętościowe rozdziałów są właściwe. Tekst uzupełniają liczne ryciny i tabele, których spis umieszczony jest w rozdziale 11 i 12 (str. 147-151).

Wstęp. Napisany przejrzyście, jest rozbudowany i wprowadza czytelnika w zagadnienia związane z tematem pracy. Autor omawia epidemiologię oraz następstwa urazów kręgosłupa i rdzenia kręgowego części szyjnej, powodujące znacznego stopnia

ograniczenia lub niemożność wykonywania czynności dnia codziennego. Powstała sytuacja stwarza wiele nowych problemów i jest powodem wystąpienia depresji, zaburzeń psychosomatycznych, często połączonych z rezygnacją z życia zawodowego i kontaktów międzyludzkich. W ostatnich dwóch podrozdziałach wstępu Autor przedstawia działalność Fundacji Aktywnej Rehabilitacji oraz podaje zasady gry w rugby na wózkach. Dane zawarte w rozdziale I świadczą o znajomości przez Autora przedstawionych zagadnień, a także o znajomości piśmiennictwa zagranicznego oraz krajowego z zakresu kompleksowej aktywnej rehabilitacji chorych po przebyłym urazie części szyjnej kręgosłupa i rdzenia kręgowego na tej wysokości.

Rozdział II. Doktorant sformułował cel pracy w czterech punktach, jakim jest ocena sprawności, jakości życia osób, poziom adaptacji psychospołecznej osób po przebyłym urazie kręgosłupa i rdzenia w części szyjnej uprawiających rugby i nieaktywnych fizycznie.

Materiał badań. Materiał badań stanowiło 280 osób po przebyłym urazie kręgosłupa i rdzenia kręgowego w części szyjnej kręgosłupa z terenu całej Polski. Zaletą podanego materiału jest fakt, że poddane analizie osoby mieszkają w różnych regionach Polski, a nie w jednym ośrodku. Badaną grupę stanowiło 140 osób uczestniczących w rozgrywkach Polskiej Ligii Rugby na Wózkach przez okres co najmniej dwóch lat. Grupę kontrolną stanowiło 140 osób z tym samym schorzeniem, które nie uprawiały sportu przez okres nie krótszy jak dwa lata. W materiale badań Autor jasno i precyzyjnie przedstawił kryteria włączenia i wyłączenia.

Metodyka badania. Wszystkie poddane analizie osoby wypełniły kwestionariusz osobowy, który był inny dla grupy sportowców, inny dla osób nieaktywnych fizycznie. Poziom adaptacji psychospołecznej Doktorant ocenił w oparciu o Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności (GSES), Skali Kontroli Emocji (CECS), wielowymiarowego inwentarza pomiaru radzenia sobie ze stresem (COPE). Natomiast narzędziami oceniającymi jakość życia była: skala WHOQOL-100 oraz Wskaźnik Funkcjonalny REPTY. Stan neurologiczny i funkcjonalny każdej badanej osoby oceniono za pomocą skali ASIA. Celem lepszego opracowania wyników badań Autor użył właściwych metod statystycznych, gdzie podał wartości podstawowych wskaźników statystyki opisowej i zastosował: współczynnik korelacji rang Spearmana i test Manna-Whitneya.

Wyniki, omówienie wyników badań i dyskusja W rozdziale 6 (wyniki i omówienie), składającym się z 7 podrozdziałów i stanowiącym najobszerniejszą część pracy, Autor przedstawił wyniki badań w 58 tabelach i na 25 rycinach i wykresach. Każda tabela i wykres opatrzony jest komentarzem. Opracowując materiał badań Autor poddał

analizie statystycznej oraz zastosował: test U Manna-Whitneya oraz współczynnik korelacji rang Spearmana. Autor szczegółowo przeanalizował obie rozpatrywane grupy badawcze i stwierdził, że jedynymi parametrami w których nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy grupą osób uczestniczących w rozgrywkach Polskiej Ligii Rugby na Wózkach oraz grupą porównawczą była sfera duchowości i przekonań osobistych. Przy porównywaniu pozostałych parametrów Doktorant udowodnił, że osoby aktywne fizycznie po przebyтым urazie rdzenia kręgowego i kręgosłupa szyjnego uprawiających grę w rugby na wózkach posiadają znacznie większą sprawność funkcjonalną, wyższy poziom adaptacji psychospołecznej oraz wyższy poziom jakości życia w porównaniu z niepełnosprawnymi nie uprawiającymi żadnej dyscypliny sportowej i będących po przebyтым takim samym urazie. Występujące różnice pomiędzy wartościami badanych parametrów były statystycznie znamienne.

Dyskusja prowadzona jest w sposób właściwy i wynika z układu pracy. Przedstawione omówienie wyników badań i dyskusji świadczą o dobrej znajomości tematu oraz o umiejętnym posługiwaniu się danymi z piśmiennictwa. Autor zwraca uwagę na małe zaangażowanie pracowników zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych w informowaniu o możliwościach uczestnictwa w zajęciach fizycznych.

W rozdziale 8 Autor przedstawił 4 wnioski wynikające z przeprowadzonych badań, które zawierają odpowiedź na postawione cele podane w II rozdziale.

Zamieszczone w 9 rozdziale streszczenie w języku polskim oraz w angielskim w zadawalającym zakresie podają cele, metodykę, zakres, wyniki oraz wnioski z przeprowadzonych badań.

W 10 rozdziale Doktorant zamieścił 133 pozycje piśmiennictwa dobrane do tematu i zakresu pracy. Publikacje ponumerowane są według kolejności cytowań.

Praca stanowi nowatorskie ujęcie długotrwałego wpływu aktywności fizycznej na ocenę sprawności, jakości życia, poziom adaptacji psychospołecznej osób po przebyтым urazie kręgosłupa i rdzenia w części szyjnej uprawiających rugby.

W procesie redagowania pracy Autor nie ustrzegł się drobnych błędów i niedociągnięć:

1. W rozdziale I znajdują się rysunki na które Autor nie powołuje się w tekście (rys. 1, rys. 2 i inne).
2. Autor używa „skrótów myślowych”. Na str. 14 (3 wiersz od dołu) podane jest „celem rehabilitacji urologicznej jest w miarę szybkie pozbycie się cewnika z pęcherza”, na str. 63 (6 wiersz od dołu) „...w tego typu aktywności fizycznej

miasto daje dużo większe możliwościjak i tak prozaicznego problemu jak komunikacja”.

3. Pod wieloma zdjęciami (w nawiasach) napisane jest - fot. Autor. Wyrazy zawarte w nawiasie pisane są zarówno małymi jak i dużymi literami. Zapewne lepszym rozwiązaniem byłoby podać - źródło: ze zbiorów autora. Autor nie powołuje się w tekście nie prezentowane zdjęcia.
4. Niektóre tabele są dzielone na dwie części. Fragment tabeli znajduje się na jednej, druga część na następnej stronie (tab. 1, tab. 21, tab. 32 i inne).
5. Autor na rys. 25 (str.62) podaje, że kobiety stanowiły 6% ogółu poddanych analizie pacjentów. W dalszej części pracy brak jest informacji o tej grupie osób.
6. Nie we wszystkich pozycjach piśmiennictwa podany jest poprawnie wydawca i miejsce wydania czasopisma lub książki (pozycja 1, 9, 43 i inne), tytuły czasopism pisane są małymi literami (pozycja 26, 36, 62 i inne), nie zawsze umieszczony jest numer czasopisma (pozycja 17, 18, 33 i inne) z których korzystał Autor.

Podane uwagi nie umniejszają wartości przedłożonej pracy. Dysertacja spełnia merytoryczne i formalne wymogi stawiane pracom na stopień doktora. W związku z czym zwracam się do Pana Dziekana i Wysokiej Rady Wydziału Medycznego Uniwersytetu w Rzeszowie z prośbą o przyjęcie pracy i dopuszczenie Pana mgr Artura Sochackiego do następnych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej dyskusji nad rozprawą.

Dr hab. n. techn. Janusz Cwanek

dr n. med.

specjalista rehabilitacji
ortopeda-traumatolog